

ELEVOPLEVELSER AF PROFESSIONELLE SKOLEKONCERTER

ET CASESTUDY AF "LEVENDE MUSIK I SKOLEN"

Heidi Philipsen, lektor, SDU; Henriette Blomgren, lektor, VIA University College; Aarhus, Mikkel Snorre Wilms Boysen, docent, Professionshøjskolen Absalon & Thomas Thorsen, lektor, Professionshøjskolen Absalon

Vi adresserer hér emnet elevoplevelser ved professionelle skolekoncerter. Vi gør det gennem at analysere empirisk materiale fra "Levende Musik i skolen" (LMS), der udgør et særligt koncerttilbud til danske grundskoleelever. I artiklen anser vi professionelle skolekoncerter for æstetiske oplevelser, og vi udforsker fænomenet professionelle skolekoncerter inklusiv for- og efterarbejdet til dem, som vi kalder for oplæg og nedlæg, samt hvordan de kontekstuellet er placeret i en skolekultur. Det har vi gjort i vores forskerteam gennem casestudier, der rummede evalueringer, feltnoter, interviews og tegninger. I denne artikel tildeler vi undervisningsmaterialet, der følger med LMS koncerter, et særligt fokus, og viser hvordan det påvirkede elevkoncertoplevelserne og deres værdi.

“ LMS er et nationalt kompetencecenter, der har til opgave at skabe professionelle skolekoncerter til alle grundskoleelever i Danmark.

INDLEDNING

Vi véd forskningsmæssigt for lidt om, hvad elever kan få ud af professionelle skolekoncerter, og hvilke værdier de kan skabe. I denne artikel vil vi diskutere spørgsmålene: Hvilke oplevelser kan professionelle skolekoncerter tilvejebringe for elever og med hvilke værdier til følge? Vi gør det på baggrund af empirisk materiale samlet fra en række LMS-koncerter (2023) i projektet kaldet ”Når musikken spiller”. Materialet består både af skriftlige slutevalueringer (fra 2013-24), interviews, observationer og tegninger. Særlig opmærksomhed giver vi hér undervisningsmaterialers indflydelse på elevkoncertoplevelserne. Det er oplagt, at materialet påvirker elevers læring. Men hvad med deres oplevelser? Som teoretiske indgange til at forstå dét, bruger vi bl.a. læringsteori og oplevelsesteori.

LMS er et nationalt kompetencecenter, der har til opgave at skabe professionelle skolekoncerter til alle grundskoleelever i Danmark. Centeret står årligt bag godt 3200 koncerter, der spilles for ca. 375.000 børn og unge. I 2025 afholder LMS koncerter i 90 kommuner. Til hver koncert medfølger et UV-materiale, der er tilpasset læringsmål og den enkelte koncert. LMS er støttet af Statens Kunstfond, Kulturministeriet og er på finansloven. LMS har som erklæret mål, at alle skoleelever i grundskolen i Danmark skal opleve mindst én professionel skolekoncert hvert skoleår gennem hele deres skoletid. Det primære formål med LMS’ koncerter er at præsentere eleverne for en vifte af genrer, som mange af dem ikke ellers ville støde på. At åbne eleverne for musikken og musikken for eleverne, samt at de indgår i musikalske fællesskaber med musikere, klassekammerater og lærere (lms.dk).

Koncerter anskues altså af LMS bl.a. som et tilbud til eleverne om inspiration og fællesskab uden præstationer, fordi de f.eks. ikke er forbundet med karakterer og tests. Spørgsmålet er så, om de overhovedet har en værdi på skoleskemaet og er værd at investere i? Vores primære hensigt er ikke at undersøge trivsel, selvom det står centralt i megen læringslitteratur, og at trivslen halter blandt børn og unge (Koch, 2022; Simovska & Primdahl, 2024). Men hér anskuer vi oplevelsernes værdi i sig selv som kernen. Trivselsaspektet adresseres til gengæld i to andre artikler, som forskerteamet står bag (Boysen, Thorsen, Philipsen og Blomgren, 2025; Blomgren, Boysen, Thorsen, Philipsen, 2025).

VORES MIXEDE METODER

Vi udgør et team på fire forskere, der arbejdede sammen i ca. to år på projektet.¹ I efteråret 2023 drog vi ud og aflagde feltbesøg på en række danske grundskoler. Vi overværede her udvalgte LMS-undervisningsforløb og koncerter og interviewede systematisk nogle af de involverede elever og lærere; herefter kaldet vores respondenter.

Adgang til koncerter og undervisning var opnået med hjælp fra LMS Centret og gennem henvendelse til skolerne. Vi udførte dels individuelle interviews og dels fokusgruppeinterviews samt transskriberede dem. Vi fordelte os, så der var én forsker, som fulgte indskoling, to forskere på mellemtrin og én på udskoling. Vores samlede data bag denne artikel er: Slutevalueringer fra LMS Centeret (udført 2013-24). Observationer af UV-forløb og koncerter på de udvalgte skoler (efteråret 2023). Og interviews med elever og lærere knyttet til disse forløb samt tegninger fra eleverne. Vores undersøgelser mixer således kvantitative og kvalitative metoder – med mest fokus på de sidste. At de er baseret på mixede metoder betyder, at vi anvendte flere forskellige metoder til at udvikle en samlet forståelse af elevernes koncertoplevelser. Vil man have dybere forståelse af selve metoderefleksioner, henviser vi til artiklen: ”Når mixede metoder til æstetiske oplevelser møder elever til koncert” (Philipsen, 2025). Vigtigt at nævne er også, at vi som forskerteam har haft hinanden at sparre med, både før vi lavede selve researchdesignet, da vi analyserede data og efterfølgende skrev artikler. Det har givet et stort data materialer og værdifuld sparring at agere i.

Vi observerede i vores analyser, at man kunne finde både dét, vi har valgt at betegne som oplæg og nedlæg til koncerterne. Med oplæg mener vi dét UV-materiale, som eleverne mødte før koncerterne og de såkaldte KulturCrews (bestående af udvalgte elever), der tog imod musikerne. Mens nedlæg relaterer til den måde, koncerter blev efterbehandlet på. UV-materialet er i LMS’ udlægning muligt at bruge både før og efter koncerten. Op- og nedlæg påvirkede respondenternes koncertoplevelser. De var også med til at sætte spørgsmålstejn ved, hvornår en koncertoplevelse begynder og slutter? Er den som et juletræ, der bæres ind i stuen et par dage før jul, men ud igen et par dage efter? Er den flygtig, eller forplanter den sig? Det giver vi vores bud på i artiklen.

Til undersøgelserne brugte vi også kreative, visuelle metoder, idet vi fik eleverne til at tegne. Kreative, visuelle metoder indkredser forskellige tilgange til at skabe empirisk materiale ved at invitere respondenter til at bruge billeder eller skabe dem selv (Buckingham, 2009; Rose, 2021). Billederne kan igangsætte samtaler, og de kan produceres af deltagerne selv (som tegninger), men kan også udvælges og tildeles til eleverne af lærerne. Tegninger kan dog ikke stå alene. De bør indgå sammen med andre empiriske data. Vil man dybere i elevernes oplevelser, kan man gøre det ved at dykke ned i deres tegninger og dermed anvende visuelle metoder supplerende (se metoden udfoldet i Philipsen, 2025; Blomgren, 2020, 2025). Her adresserer vi dog først, hvordan andre skandinaviske undersøgelser før os har udforsket koncertfeltet i skoleregi.

“ I den norske forskning får selve publikumsoplevelsen, der er forbundet med f.eks. koncertbesøg, dog kun lille bevågenhed. Her fremhæves i stedet de partipatoriske kunstmøder, hvor den kunstneriske kvalitet baserer sig på publikums medskabelse og deltagelse.

UNDERSØGELSER AF KULTURELLE SKOLETILBUD

I Skandinavien er det primært Norge, der har leveret forskning om æstetiske oplevelser i skolen. Det har de gjort bl.a. på baggrund af deres nationale ordning ”Den Kulturelle Skolesekken” (DKS), hvor norske skoleelever hvert år tilbydes kunst- og kulturbesøg. I den norske forskning får selve publikumsoplevelsen, der er forbundet med f.eks. koncertbesøg, dog kun lille bevågenhed. Her fremhæves i stedet de partipatoriske kunstmøder, hvor den kunstneriske kvalitet baserer sig på publikums medskabelse og deltagelse. Dèt at forholde sig til et fællesskab af andre mennesker i en koncertsituation får altså lille opmærksomhed eller kritiseres som ’passiviserende’ og ’monologisk’ pga. det ulige magtforhold mellem kunstner og publikum, kunsthelt og skolefelt.

Forskning om ”Den kulturelle Skolesekken” findes bl.a. i *Oplevelser af den kulturelle skolesekken* (Løver et al., 2023). Her udførte man en kvalitativ analyse af erfaringer fra elever og udgav i en relevant rapport, som også bygger på metodetriangulering (interviews, spørgeskemaer og observationer). Man har undersøgt betydningen af DKS i skoletiden for norske elever med vægt på, hvordan kultur kan påvirke bl.a. sociale relationer og klassefællesskab. Man udførte bl.a. koncert fokusgruppeinterviews med fem klasser fra overbygningen samt nogle lærere. Altså et kvalitativt casestudy, der minder om vores undersøgelse af LMS. Man brugte dog ikke i den norske undersøgelse tegninger. Metodisk er der altså noget at hente i rapporten. Men de forholder sig ikke meget til selve fænomenet koncertoplevelse og heller ikke til UV-materialers indflydelse.

”Den Kulturelle Skolesekken” (Breivik & Christophersen, 2013) udgør et 3-årigt forskningsprojekt med tre forskere. Det rummer observationer af ca. 100 forskellige kulturproduktioner, og metodisk blev der også udført gruppeinterviews med 67 deltagere. Et tema her var elevernes erfaringer med og deltagelse i DKS. Selve oplevelseseffekterne var ikke centrum for udforskningen. Endnu flere norske undersøgelser af DKS kunne fremhæves, men det er ikke formålet her. Vi vil blot nævne, at man også i Danmark har et lignende koncept, ”Den kulturelle rygsæk”, som sorterer under kulturregionernes arbejde i Danmark. Men selvom f.eks. Kulturregion Fyn har evalueret konceptet, har det ikke været underlagt decideret forskning som i Norge.

KVANTITATIVT STIGER TILFREDSHEDEN

Som nævnt har LMS Centeret over 10 år (2013-24) indsamlet slutevalueringer af LMS-forløbene med fokus på forskellige elementer (se figur 1). Forskerteamet har haft adgang til disse evalueringer. LMS’ intention har været at skabe forbedringer i konceptet på et oplyst grundlag. UV-materialet er et af elementerne i undersøgelsen.

Statistik skolekoncerter evalueringer

Bedømmelseskarakter går fra 1-5, hvor 5 er bedst

Skolernes svar

År	Musikalsk præstation	Formidlings-evne	Elevernes oplevelse	UV-Materiale*	Samlet oplevelse	LMS Ordning	Svar Proc.	Antal eval.
2013	4,86	4,70	4,60	4,33	4,72	4,82	35%	861
2014	4,83	4,68	4,56	4,40	4,70	4,84	36%	772
2015	4,88	4,73	4,64	4,45	4,75	4,86	39%	935
2016	4,89	4,76	4,64	4,45	4,77	4,87	40%	1027
2017	4,88	4,71	4,57	4,48	4,72	4,87	48%	1123
2018	4,89	4,76	4,67	4,57	4,79	4,90	56%	1397
2019	4,90	4,77	4,68	4,54	4,81	4,91	50%	1258
2020	4,90	4,76	4,67	4,58	4,80	4,93	48%	1302
2021 **	4,88	4,72	4,60	4,60	4,76	4,89	46%	1250
2022	4,93	4,80	4,71	4,67	4,84	4,94	51%	1509
2023	4,92	4,78	4,68	4,67	4,80	4,93	53%	1647

*her er svarprocenten lavere, da en del skoler svarer 0=ved ikke

** længste nedlukning under corona med onlinekoncerter fra februar til april

Figur 1

“ At fange kan forstås som at fange elevernes opmærksomhed med musik, at få dem til at koncentrere sig.

Af kolonnen med UV-materiale fremgår det, at tilfredsheden er steget gennem årene. I 2013 lander den på 4,33. Mens den i 2023 er steget til 4,67. Da dette er ud af 5 mulige, er det en meget positiv bedømmelse. Typen af UV-materiale er gennem årene blevet videreudviklet ud fra bl.a. evalueringernes respons. Det er tilfredsstillende for LMS Centeret, at flere elementer stiger positivt i evalueringerne. Men det siger ikke meget om værdien af selve koncertoplevelsen for eleverne.² Metodisk er der nogle udfordringer i at opføre koncertoplevelser for elever på den måde. Dels fordi det er æstetiske oplevelser, og de kan være svære at beskrive med ord og tal. Dels fordi evalueringerne er baseret på lærernes oplevelser af elevernes oplevelser. Eleverne kommer ikke direkte til orde. Dermed er vi allerede ude i en fortolkning af elevoplevelser set i lærerøjne.

I vores undersøgelse udarbejdede vi kvalitative data direkte fra elevperspektiv. Vi var nysgerrige på nogle af de ting, der fremgik af evalueringerne, som fortjente udfoldning. Der stod f.eks. en del om koncerternes evne til at 'fange og indfange' eleverne. Men hvad mentes der egentlig? Det var evalueringerne for overfladiske til at vise. At fange kan forstås som at fange elevernes opmærksomhed med musik, at få dem til at koncentrere sig. Men hvordan og med hvilke værdier til følge, det melder evalueringerne ikke direkte noget om.³ Selvom det er et rigt evalueringsarbejde, foretaget systematisk over 10 år, mangler der nogle nuancer, som skyldes metoden: evalueringsskema. En ulempe er også, at de kan udfyldes, når lærerne synes, de har tid. Mens vores egne data i projektet blev samlet direkte før, under og efter koncerterne (2023). Dermed står oplevelserne frisk i erindring hos deltagerne. Hvorimod slutevalueringerne er retrospektivt udfyldt og dermed fjernet fra en her og nu-oplevelse.

UV-MATERIALET FORMER OPLEVELSERNE

Fra LMS kan man som skole få tilsendt et ret udførligt UV-materiale at undervise ud fra. Det er tilpasset både klassetrin og læringsmål samt de enkelte bands. Når lærerne i LMS' evalueringer i 2023 gav UV-materialet vurderingen 4,67 ud af 5 mulige, udtrykker det stor tilfredshed. Dykker vi længere ned i nogle af de kommentarer, der knyttes til, finder man mange kommentarer om, at materialet er godt. Men at lærerne ikke har tid til at bruge det integreret, da de også skal navigere i travle skemaer og læringsmål. Det med travlheden understøtter vores kvalitative interviews med lærerne også.

“ Decentrering kan være et element som eleverne fik ud af LMS koncerterne.

Det var således ret forskelligt, hvordan lærerne tog imod at bruge materialet. Vi erfarede eksempelvis, at lærernes egne fagligheder havde stor indflydelse på, hvor engageret materialet blev anvendt. Og om materialet blev brugt med fokus på tekst, lyd og/eller billeder. UV-materialet må anses for en vigtig formgiver til selve koncertoplevelsen. Materialet fungerer ikke som direkte 'pluck and play' i undervisningen, men formes af den lærerkompetence og -type, der anvender det. Det er i sig selv ikke overraskende. Ej heller at lærerne i vores interviews peger på travle dage med for lidt tid til de ekstra-curriculære oplevelser. Men dét, vi bemærker er, at måden UV-materialerne anvendtes på, influerede elevkoncertoplevelserne. Nutidens elever indgår hver dag i individualiserede og selvrefleksive livsprojekter. De skal præstere karakterer og være opmærksom på egen performance. Intentionen fra LMS' side er at give dem oplevelser, der ikke forbindes direkte med præstationer. I de koncerter, vi har overværet, så intentionen ud til at lykkes for de fleste.

Hansen, Heiden og Boysen (2024) adresserer i et kapitel om børn i fritidspædagogiske rammer, begrebet 'decentreringskunst'. Det har vores forskning lighedspunkter med. De har bl.a. undersøgt, hvordan fritidspædagogikken tilbyder muligheder for selvoverskridende og selvforglemmende oplevelser i forpligtende fællesskaber med andre børn, og hvordan det kan bidrage frugtbart til deres identitetsdannelse. Nogle oplevelser i skolen er velegnede til at finde dette frem hos eleverne. De kan åbne deres perspektiv væk fra dem selv og ud mod verden. Og hente lidt af verden ind gennem f.eks. en skolekoncert. Decentrering kan være et element som eleverne fik ud af LMS koncerterne. Men ifølge vores undersøgelse afhænger det af flere ting, bl.a. de oplæg, de har fået til koncerten. Oplæg (f.eks. undervisningsforløb) kan således udgøre en del af en decentrerung gennem at 'stemme instrumenterne' og forme elevforventningerne.

“ Crew’et består af en række elever, typisk fra 5. til 8. klasse, som får arbejdsopgaver som: At kontakte musikerne på forhånd, modtage dem, hjælpe med at bære og opstille og instrumenter, skrive præsentationstekst og at introducere bandet for resten af skolen.

LMS har – efter norsk forbillede – indført et elevinddragende koncept kaldet KulturCrew. Det er indført på flere, men ikke alle skoler. Crew’et består af en række elever, typisk fra 5. til 8. klasse, som får arbejdsopgaver som: At kontakte musikerne på forhånd, modtage dem, hjælpe med at bære og opstille og instrumenter, skrive præsentationstekst og at introducere bandet for resten af skolen. Det medvirker til at give koncerterne et oplæg, der former oplevelsen. Efter koncerten siger crew’et også tak for koncerten, og laver dermed et nedlæg. Selve dét, at have nedsat crews, illustrerer, om man i skolekulturen vægter den slags oplevelser. Det er med til at tillægge dem værdi, for hele skolen. Men KulturCrews evalueres ikke direkte i LMS’ evalueringer. Igen viser vores forskning, at man går glip af dele, der giver værdi til oplevelsen, hvis man alene studerer evalueringer. At observere KulturCrew’ets arbejde synes at være en væsentlig ingrediens i dét at skabe oplevelser med oplæg og nedlæg. I juletræsmetaforikken, er KulturCrews både med til at pynte træet, og pakke det sammen bagefter. Oplæg til koncerterne er dér hvor juletræet bæres ind, pyntes og opbygger forventninger. Selve koncerterne er juleaften med alt det ikke-hverdagslige, den byder på. Mens nedlæg er de muligheder, der eksisterer efter koncerterne, for at eleverne fordøjer oplevelsen. De bidrager også til at strække oplevelsen – så den lever videre bagefter.

LÆRERNE FORMER ELEVOPLEVELSERNE

Vores undersøgelser udpegede, at det var ret forskelligt, hvordan og hvor meget lærerne brugte UV-materialet. Derved fik eleverne forskellige typer af oplæg. Lærernes forberedelse og brug af materialet afhang bl.a. af fagligheder. F.eks. var musiklærerne mere optaget af selve det musikfaglige end dansklærerne, der havde fokus på teksterne. Det er i sig selv ikke overraskende. Men det medvirker til at forme, hvor meget genkendelighed eleverne oplevede under koncerterne. Her følger et citat fra en musiklærer i indskolingen, som spørges ind til sin rolle med at forberede eleverne:

Lærer: [...] dét jeg lagde meget vægt på var, at de skulle *kunne* det dér omkvæd der, fordi jeg synes, at man får en større oplevelse ud af det, hvis man måske har en *genkendelighed* til det i forvejen: Nå, men dét kender vi, dét har vi hørt før. Så det tror jeg, at mit primære fokus var på, at der skulle være noget *genkendeligt* til koncerten.

Interviewer: Ja. Så hvad tager du som lærer selv med videre fra oplevelsen?

Lærer: At det er vigtigt med forberedelse, og det er vigtigt med et materiale, der knytter sig til koncerten, igen, så der er noget *genkendeligt*. [...] så det ikke kommer ind som et helt chok, og det er helt nyt for dem, og de sidder og tænker: hvad er det her? Så det hér med, at man skaber den røde tråd fra forberedelse til koncert, og at man snakker om det bagefter: hvad synes vi om det, hvad oplevede vi, og kan vi *genkende* noget af det?

(Lærerinterview, indskoling. Forsker: Henriette Blomgren, d. 16/11-2023)

I interviewet fremhævede musiklæreren flere gange dét at skabe genkendelighed for eleverne. Dét er en måde at møde andethed og fremmedhed på (f.eks. ukendte musikgenrer). Derved bliver musiklæreren tilgang til UV-materialet et stillads for elevernes koncertoplevelse. Det er desuden interessant, at læreren faktisk ikke alene bruger oplæg, men også nedlæg. Hun relaterer nemlig til elevoplevelserne *efter* koncerten ("og at man snakker om det bagefter"). På den måde får de mulighed for at få forankret koncertoplevelserne sammen.

Herunder følger uddrag fra et interview med dansklæreren for en 8. klasse. Hun havde valgt primært at fokusere på teksterne i UV-materialet – grundet egen faglighed:

Lærer: Forløbet er jo til tværfaglig undervisning med faget musik, og da jeg som dansklærer ikke kender til musikundervisning, tror jeg, det er meget godt at holde dette til musiklæreren.

Interviewer: Hvad kunne have medvirket til at gøre undervisningsforløbet mere relaterbart for eleverne?

Lærer: Jeg synes faktisk, det ramte fint. [...] Der er forskel på klasserne, så her må det være lærerens opgave at få forløbet tilpasset, så det rammer klassen bedst muligt.

Interviewer: Hvilken værdi (om nogen) har koncertoplevelser i skolen for en 8. klasse ifølge dig?

Lærer: Alle mennesker har brug for kulturelle oplevelser. Det har stor værdi.

(Interview med lærer 8. klasse. Forsker: Heidi Philipsen, d. 30/10-2023)

Selvom dansklæreren er positiv omkring forløbet med LMS UV-materialet, så understreger de andre empiriske data fra klassens respondenter, at der ikke var meget musik involveret i den undervisning, de fik. Den var centreret omkring folkevisetekster fra Middelalderen. Måske derfor var det også teksterne, som eleverne italesatte, at de genkendte under koncerten. Selve mødet med folkemusikgenren, var de relativt uforberedt på. Ifølge dansklæreren er der ikke tid i udskolingen, til at udføre reelle tværfaglige forløb. Dét vi oplevede, var da også, at der på skolerne udførtes mere flerfaglighed end tværfaglighed ifm. LMS. Derfor vil vi konkludere, at både lærerfaglighedens brug af UV-materialet, samt skole- og klassekulturer former elevoplevelserne. Hvis en skole alligevel bruger tid på selve koncerterne, synes det hensigtsmæssigt, at den også støtter sine lærere i at hjælpe eleverne med at få den fulde oplevelse ud af dem. Vores forskning viser, at det kan gøres gennem fokuseret brug af op- og nedlæg gerne tværfagligt i samarbejde mellem lærerne. Reel tværfaglighed kræver dog forberedelsestid, hvilket skolelederne kan medvirke til at allokere (Philipsen, 2022b). Alle mennesker har brug for kulturelle oplevelser, som læreren ovenfor sagde. Men de får større betydning for elever, når de støttes gennem forberedelse, kan vi konkludere.

“Vores undersøgelse viser, at koncerterne vi overværede, så ud til at have elementer af *flow* (eller i hvert fald koncentration og indlevelse fra publikum).”

MUSIKKENS MULIGHED FOR *FLOW*

I Jan Kocks artikel ”Musikkens lyst og værdi” (2021) diskuterer han æstetiske oplevelsers betydning med fokus på, hvordan musik kan fungere som kilde til mening, værdi og glæde. Musik kan gribe lytteren og skabe en oplevelse af tidløshed eller intens tilstedeværelse, der har en værdi i sig selv. Musikken har altså ifølge ham en egen værdi, uanset om den tjener et eksternt formål eller ej. Glæden er ikke afhængig af et resultat ved musikoplevelser (Kock, 2021). Hans karakteristik minder hér om de *flow*oplevelser, forskeren Mihaly Csikszentmihalyi har beskrevet som: “[...] the feeling when things were going well as an almost automatic, effortless, yet highly focused state of consciousness” (Csikszentmihalyi, 1996, s. 110). Det gnidningsfri går igen hos de to forfattere, men dog har deres indsigter ikke fokus på skoleelevers oplevelser.

Når man lytter til musik, kan man forlade hverdagens praktikaliteter og træde ind i et univers, hvor følelser, stemninger og æstetisk værdi står forrest. Kock er ikke optaget af, hvorvidt man skaber eller lytter til musik. Også passive oplevelser kan have værdi (at se en film eller lytte til musik). Hér er hans perspektiv anderledes end i de norske undersøgelser af DKS, vi relaterede til (Løver et al., 2023). Kock (2021) anfører også, at dét at en aktivitet kan have en iboende værdi, ikke er noget mystisk. Masser af menneskelige aktiviteter udføres uden et formål andet end selve aktivitetsprocessen. Kock nævner f.eks. leg, frivillig idræt og flere hobbyer; foruden altså oplevelse af musik og andre kulturelle produkter (2021).

Csikszentmihalyi kategoriserer ni parametre, der påvirker dét at opnå tilstanden *flow*. ’Ingen distraktioner’ er én af dem.⁴ Oplevelsens iboende kvalitet formes altså af, at man får lov til at give sig hen til koncerten og ikke forstyrres eller distraheres (f.eks. af andre urolige elever). Vores undersøgelse viser, at koncerterne vi overværede, så ud til at have elementer af *flow* (eller i hvert fald koncentration og indlevelse fra publikum). Den tilstand opnås bedst, når koncerten er rammesat af nogle klare stilladser, som bl.a. lærerne og musikerne sætter og markerer. Når vi har overværet koncerter med de samme elever og skiftende musikere/lærere, har konditionerne for indlevelse også ændret sig. Flere af vores respondenter udtrykte irritation over, at nogle af de andre elever larmede under koncerterne på uhensigtsmæssige måder. F.eks. sagde en 8. klasses elev:

Det var selvfølgelig også lidt problematisk, at... der var nogle, der sad og larmede sådan, og det var ikke helt, dem der spilledes skyld. (Elev, 8. klasse. Forsker: Heidi Philipsen, d. 27/10-2023)

Ifølge Csikszentmihalyi (1996) kræver *flow*, at distraktioner holdes nede eller ude. I vores empiri fandt vi, at nogle typer af musikere og lærere var bedre til at holde distraktioner nede end andre. Og at måden de anvendte støttende 'stilladser' påvirkede dette. Stilladser er redskaber i en didaktisk stilladsering af eleverne (Hansen & Nielsen, 1999). Når elever (på rammesat vis) blev indbudt til at danse, klappe og synge, oplevedes det som medrivende og noget, der holdt negative distraktioner ude. Denne observation har vakt opsigt hos os i forsker-teamet. Vi havde en ide om, at det kunne gå begge veje, når elever midt i en koncert bliver bedt om at deltage. Enten vil de benytte lejligheden til at smutte væk. De vil gøre grin med situationen. Eller de vil gå med på præmissen og dermed lade den indgå i oplevelsen. Det var det sidste, der primært skete under vores observationer.

Det har også vakt vores interesse, at fænomenet professionelle skolekoncerter synes at have et potentiale for at ramme den del af *flow*oplevelsen, hvor processen er vigtigere end selve målet, og man derved befinder sig i en tilstand med mere fokus på nuet end resultatet og præstationen. Det synes at rumme en slags modvægt til dét, at mange elever oplever konstant at skulle performe i et præstationsfuldt rum med karakterer og selviscenesættelse. *Flow*tilstande forbindes ofte med glæde og adrenalin, som kan påvirke motivation og trivsel. Det er en tilstand, der tiltrækker mennesker som et modtræk til travlhed, stress og præstationer. Ligesom fællesskab kan tiltrække mennesker for at modvirke følelsen af ensomhed. Stilladsering kan potentielt set hjælpe til, at man nemmere opnår tilstanden af *flow* (Philipsen, 2022b).

Musikeren Peter Bastian har skrevet om musikkens *flow*-muligheder ved musikeres samspil. Han beskriver *flow*oplevelsen som en tilstand, hvor man bliver opslugt af dét, man er en del af, og hvor grænserne mellem individ og omverden opløses. Han peger på, at musik kan skabe en kollektiv *flow*oplevelse, hvor tid og sted forsvinder, og musikerne oplever harmoni og synkronisering (Bastian, 1987). Men det er primært *skabelsen* af musik, han beskriver, ligesom Csikszentmihalyis forskning også adresserer skabernes *flow* (1996). Måske forholder det sig sådan, at jo mere musikerne ved LMS-koncerterne selv er i *flow* (evt. *gruppeflow*) desto mere kan de smitte eleverne med den følelse. Som forskere overværede vi en del koncerter under vores empirisamling. Og her synes musikernes eget *flow* at have en afsmittende effekt på eleverne, hvis vi anskuer koncerterne komparativt. Improvisationsmusikeren Jens Schou Olsen skriver om noget, der ligner:

Når vi spiller en skolekoncert, så er vi med til at præge skolens atmosfære. Hvis vi lykkes med det, så oplever vi, at skolens atmosfære forandrer sig og løfter sig. Der er intet som glade og inspirerede børn og voksne, der kan mildne atmosfæren og lyse dagen op (Olsen, 2025)

Musikoplevelser kan ifølge Kock (2021) potentielt set være meningsfulde og fællesskabsdannende. Ifølge hans forskning er musik en oplevelse, der kan skabe følelsen af samhørighed med andre f.eks. gennem koncerter eller fællessang. Tænk på, hvad dirigent Phillip Fabers fællessang spillede af rolle for danskerne under Covid19-nedlukningen i 2019-20. Det var ikke kun danskere med musikforstand eller korerfaring, der nød Fabers korsang. Det blev et folkefænomen, fordi danskerne savnede fællesskabsoplevelser. Ligeledes kom Covid-19 ufrivilligt til at sætte fokus på børns mangel på trivsel, når de ikke var en del af fællesskaber (Koch, 2022). Fælles musikoplevelser kan agere bro mellem det individuelle og det kollektive. En pointe hos Kock (2021) er, at musikoplevelser har en værdi, der ikke kan måles i hverken nytte eller funktion. Musik har værdi i kraft af evnen til at skabe glæde og inspiration. Han understreger, at sådanne oplevelser ikke kun er underholdning, men også kan udgøre et eksistentielt element, der rækker ud over det hverdagslige (f.eks. en normal skoledag).

AT BRYDE HVERDAGENS MONOTONI

Dorthe Jørgensen (2006), der er filosofisk og idéhistorisk funderet, skelner mellem oplevelse og erfaring, men argumenterer uanset for eksistentielle og sensitive dimensioner knyttet til det æstetiske. Centralt hos hende står opleverens møde med skønhed. Hun betragter skønhed som noget, der kan bryde hverdagslivets monotoni. Skønhedsoplevelser opstår i relation til omgivelser, kunst, natur eller andre mennesker ifølge hende. Imidlertid er Jørgensen-tilgangen mere (musik)filosofisk end vores. Vi søger primært en indkredsning af selve koncertoplevelsens værdi. Ud fra vores undersøgelse har vi argumenteret for, at koncertoplevelserne for eleverne bl.a. blev formet af de oplæg, der skabte genkendelighed i forhold til musikken. Koncerterne udgjorde for eleverne et afbræk i skoleskemaets monotoni, der gav dem en fælles oplevelse. Men ingen af vores data kan indkredse, om de har haft en decideret eksistentiel oplevelse.

“ Vi har som forskere observeret flere typer af koncerter med det samme elevpublikum, hvor der kom meget forskellige oplevelser ud af det.

Samlet adresserer både Jørgensen (2006), Kock (2021) og Csikszentmihalyi (1996) fra hver deres tilgange, dét at æstetiske oplevelser kan generere proces- og fællesskabsfølelser. Som nævnt er Jørgensens ærinde mere filosofisk end vores. Csikszentmihalyi er mest henvendt til skabere. Mens Kock giver os indblik i oplevelsers værdi, men uden at knytte dem til elever og skolekultur. Vi leder altså stadig efter måder at begribe de særlige oplevelser, som elever kan få ved skolekoncerter. Derfor vender vi blikket mod didaktikken for at medtænke begrebet 'stilladsering', idet vores forskning viser, at koncerternes rammesætning påvirkede oplevelserne. Vi har som forskere observeret flere typer af koncerter med det samme elevpublikum, hvor der kom meget forskellige oplevelser ud af det. Og hvor det varierede, hvor meget eleverne skulle retningsfastholdes af lærere og musikere.

“ De anfører, som andre, at læring er socialt betinget.

'Retningsfastholdelse' er en måde at stilladsere (støtte) elever på, så de ikke oplever distraktioner, der kan kaste dem væk fra oplevelsens opslugthed og koncentration. Graden af den varierede meget. Under én af koncerterne for overbygningen skulle bandet flere gange bede eleverne om at høre efter. Det påvirkede musikernes *flow* negativt med sådanne irettesættelser. Eller også var det netop musikernes lavere grad af *flow*, der endte med at suge eleverne mindre ind i oplevelsen. For nogle uger senere, under observationer af samme overbygning med et andet band, var koncentrationen en anden, og *flow*'et fra band syntes at smitte elevernes oplevelse. Begge bands spillede musik, der for lå et stykke væk fra elevernes egen musiksmag. Så det var noget andet end bare ukendt musik, der påvirkede elevernes optagethed eller mangel på samme. Vores bud er, at det var musikernes *flow* og intensitet, der gjorde forskellen. Bandet, som brugte godt samspil, få pauser og udviste meget energi, fangede elevernes interesse så meget, at de ikke behøvede retningsfastholdende og irettesættende ord undervejs. Altså viser vores undersøgelser, at musikernes intensitet i sig selv kan virke smittende og distraktionsreducerende på eleverne. Selve koncerternes opbygning, intensitet og afvikling udgør altså også stilladser, der farver oplevelsen.

STILLADSER FOR KONCERTOplevelser

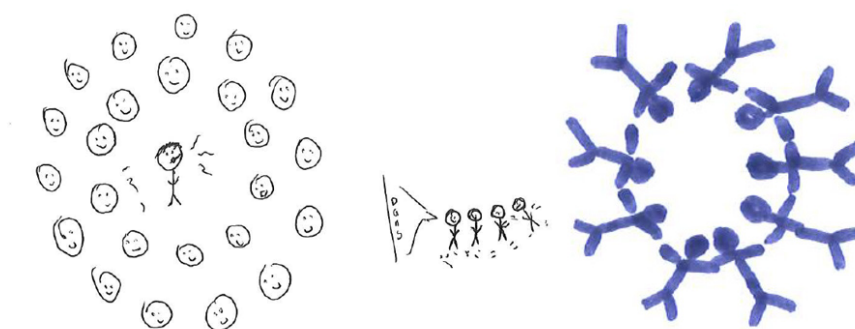
Stilladsering udgør støttende rammesætninger i læringsprocesser eller kreative processer (Hansen & Nielsen, 1999; Philipsen, 2022a). Begrebet udspringer af det didaktiske felt oprindeligt beskrevet af Wood, Bruner & Ross (1976). Det er baseret på empiri af børns læring, men bygger også oven på psykologen Lev Vygotskys forskning. De definerede oprindeligt stilladsering som: "A process that enables a child or novice to solve a task or achieve a goal that would be beyond his unassisted efforts" (Wood, Bruner & Ross, 1976, s. 90). Stilladsering handler altså om at stille et metaforisk stillads op om en proces, så man undgår at fare vild, eller miste fokus og motivation. Man kan nuancere stilladseringen yderligere ved at kategorisere *hvor* stilladserne kommer fra (Philipsen, 2022a). Det resulterer i begrebet 'institutions-stilladsering', som giver mening ift., hvor eleverne får stilladserne fra (hér: LMS-konceptet, musikerne og lærerne). Hos Hansen og Nielsen (1999) udlægges stilladsering ikke kun som en støtte i læring, men også øvrig udvikling. De anfører, som andre, at læring er socialt betinget. Men det er udvikling jo ofte også, og derfor er stilladsering på flere måder relevant for analysen af koncertoplevelserne, der netop er sociale og potentielt set kan skubbe til udvikling.

Wood, Bruner og Ross (1976) arbejdede med i alt seks niveauer af stilladsering; altså didaktisk organisering.⁵ I et tidligere musikforskningsprojekt ("Den Magiske Musikmaskine") stod det tydeligt frem, at måden et musikforløb blev stilladseret på, var særdeles afgørende for elevernes oplevelse af musikforløbene (Philipsen, 2022a). Stilladseringer viste sig også brugbar på flere niveauer i vores LMS-undersøgelse. F.eks. stilladserede oplæg eleverne til at opleve en genkendelighed i

koncerterne, og de etablerede relationer til musikerne og musikken. Vores forskning viser, at især rekruttering, retningsfastholdelse og demonstration virkede støttende for koncertoplevelserne og tillod eleverne at lade sig opsluge af koncerterne. Vi uddyber nedenfor hvordan disse former for støtte udartede sig. Men først et blik på, *hvor* i vores data, vi så dem håndteret og af *hvem*.

HVILKE DATA VISER HVAD?

Vi oplevede i vores analyse af empirien, at LMS' slutevalueringer langt fra kunne stå alene. Både vores interviews, observationer og inddragelsen af kreative, visuelle metoder som tegninger (Rose, 2022) fik stor betydning for analysen. Observationsnoterne fra besøg hos overbygningseleverne viste f.eks., at der var en udtalt skepsis i rummet, da de først ankom til én af koncerterne. Korslagte arme, hætterne oppe på trøjerne, blikke rettet ned i gulvet og en del larm prægede salen. Trods den start, tøede de så meget op, at de faktisk gik med til at danse folkedans sammen med bandet undervejs. I tegningerne, som 8. klasse lavede efter koncerten, fyldte selve dansen meget og fremstod derved som en central del af oplevelsen. Det til trods for, at dansen reelt kun fyldte 5 min. ud af ca. en times koncert. Vores samlede data sladrer altså om den proces, som overbygningseleverne gennemgik fra skepsis til accept og anerkendelse. Den type nuancer kan man ikke læse ud af slutevalueringerne fra LMS.

Figur 2

Dansen, som den er udlagt i tegninger af respondenterne fra 8. klasse (figur 2), er et illustrativt eksempel på, at musikerne formåede at fange elevernes opmærksomhed ved den koncert. Der blev fra scenen givet klare beskeder om, hvornår de skulle rejse sig, gå ind i den tilstødende sal og derpå danse med. Alt sammen akkompagneret af musik. Stilladseringstypen 'reduktion af frihedsgrader' fik derved en betydning, da det f.eks. ikke rigtigt var muligt for eleverne at 'stikke af' undervejs, idet der hurtigt blev organiseret to kredse, hvor de skulle holde hinanden i hånden og danse rundt om bandet. Eleverne købte præmissen, dansede med og fremhævede altså sågar dansen som en positiv del af koncertoplevelsen. De beskrev den som inddragende og

anderledes end normale skoleelementer og lod den altså også fremgå af deres tegninger (Philipsen, 2025). I øvrigt var elever på tværs af alle klassetrin med på ideen om at tegne deres oplevelser. De var måske lidt skeptiske i forhold til, hvor flotte deres tegninger kunne blive, men de gav dét at tegne en fair chance. Den erfaring vil vi hér gerne videregive som positiv i undersøgelser af æstetiske oplevelser.

RAMMER DER SMITTER

Ud af vores samlede data har vi fundet, at stilladseringerne fra både musikere, lærere, skole og LMS Center påvirkede eleverne og smittede af på oplevelserne. LMS er organiseret på måder, der rammesætter koncerterne med UV-materiale, KulturCrews osv. Derfor er stilladsering en optik, som hjælper os med at forklare, hvordan man fanger elevernes opmærksomhed i koncerttilbud som LMS'. Musikernes *flow* udgør, som nævnt, én forklaring. UV-materialet udgør en anden. LMS' UV-materiale tilbød nemlig lærere og elever indførende demonstrationer til de enkelte bands og musikgenrer. Det hjalp dem med at indstille forventningerne til koncerterne. LMS havde desuden rekrutteret (tilrettelagt), hvilke bands der kunne tilbydes skolerne. Og skolerne havde videre selv rekrutteret KulturCrews, bestilt gymnastiksale osv. Eleverne kom altså ind til koncerterne med forventninger, der var formet af især disse syv forhold:

- 1) Hvilken lærerfaglighed der havde forberedt dem på koncerten.
- 2) Hvordan UV-materialet var blevet anvendt.
- 3) Hvilken aldersgruppe de tilhørte.
- 4) Hvordan opbakningen i skolekulturen var.
- 5) Hvor stor viden om musik og bands, der var i klasserne.
- 6) Hvordan KulturCrew'et præsenterede bandet.
- 7) I hvor høj grad retningsfastholdelse og engagement var noget, som musikerne udførte i koncerterne.

Alle disse forberedende og stilladserende oplæg forud for koncerterne, påvirkede elevoplevelserne. Det er altså elementer, man bør tage stilling til, hvis man bruger professionelle skolekoncerter.

Hvis skoler bruger oplæg og nedlæg på måder, der integrerer koncerter til skolehverdagen, synes de medvirkende til at stilladsere selve koncertoplevelsen. Stilladsering er som didaktisk, strukturerende greb noget, lærerne kender i forvejen og bruger allerede. Men formodentlig forbinder de mere stilladserende didaktik med traditionelle fag og ikke æstetiske oplevelser. Måske tænker de, at eleverne 'bare' skal lytte under koncerter og er usikre på, om tiden er tilstrækkelig til det i skolehverdagen. Det er forståeligt, at nogle af lærerne giver udtryk for tidspres. Men hvis man medtænker formålet for faget musik i grundskolen, står der bl.a., at "eleverne skal udvikle kompetencer til at opleve musik". Så selvom eleverne i LMS-regi mest sidder og lytter til musik, synes måden de samlede koncertoplevelser er struktureret

“ Stilladsering er som didaktisk, strukturerende greb noget, lærerne kender i forvejen og bruger allerede.

på, stadig afgørende for dét, der efterlades hos dem: oplevelsen med en iboende værdi. Professionelle koncerter kan dermed bidrage til musikfagets formål.

KONKLUSION: OPLEVELSERS IBOENDE VÆRDI

Fænomenet professionelle skolekoncerter, inklusiv hvordan de kontekstuelts anskues i lærerøjne, elevøjne og skolekulturer, har vi nu udlagt i artiklen. Vi har gjort det bl.a. for at undersøge værdier ved skolekoncerter med relevante metoder. Det er nødvendigt at kunne indkredse oplevelsers værdier, ikke mindst fordi f.eks. musikfaget i skolen er relativt underprioriteret ift. andre fag. Når lærerne i LMS-evalueringerne f.eks. gav udtryk for, at UV-materialet gjorde en forskel for eleverne, og når musikerne udtrykte det samme (altså at de oplever det gør en forskel for koncerterne, at eleverne var forberedt), kunne flere kvalitative data hjælpe med at indkredse *hvilken* forskel.

Vi undersøgte skolekoncerterne via mixede metoder. Det viste sig, at de kvalitative data var nødvendige for at forstå fænomenet med elevernes øjne. Vores team fik således mest ud af de data, der blev hentet i de direkte møder med eleverne. Også tegningerne, hentet via kreative, visuelle metoder, skabte værdifulde indsigter. At være et forsker-team betyder, at man sammen kan tilgå et fænomen fra forskellige vinkler og klassetrin.⁶ Men man behøver selvsagt ikke at være et team på fire for at undersøge æstetiske oplevelser. Der er tilgange i vores artikel, som lærerne sagtens kan praktisere selv (f.eks. tegninger) sammen eller alene.

De to mest centrale bidrag fra artiklen er: 1) At professionelle skolekoncerter har en iboende værdi i sig selv, der bl.a. handler om at give elever fællesskaber og møde andethed. 2) UV-materiale og andre oplæg før koncerterne påvirker elevernes koncertoplevelser. De 'stemmer' deres forventning til selve musikoplevelsen. Og så taler vi slet ikke om læring, dannelse eller trivsel hér, men 'blot' om de andre værdier.

Nogle skoler ser sig nødsaget til at skære ned på de oplevelser, som ikke eksplicit understøtter læringsmål og eksamensforberedelse. For nyligt (2024) fravalgte Bornholms Regionskommune LMS' koncerter, selvom slutevalueringerne også hér var positive. Det var derfor udelukkende en del af en spareplan. Selvom UV-materialer bag LMS er opbygget omkring at understøtte læringsmål, kan de altså stadig godt være i farezonen, når kommuner og skoler skal spare. Derfor er det centralt at udforske og synliggøre værdierne af sådanne æstetiske oplevelser. Samtidig bør man også være kritisk i forhold til, hvordan UV-materialet bruges på skolerne, så koncerterne skaber den optimale elevværdi, og ikke ender som spild af tid og penge. Bruges materialet intenderet og rammesat, eller har lærerne selv nogle andre gode tilgange, kan det påvirke koncertoplevelserne positivt. Modsat kan de også miste værdi uden relevant forberedelse.

Fællesskab og dét at få et afbræk i skolehverdagen fra præstation og sociale roller, kan skabes af koncertoplevelser. De er socialt baseret og kan virke involverende ikke kun for eleverne, men faktisk også for lærere og forskere. Måske giver de også eleverne mulighed for at opnå decentrering i ellers meget centrerede skoledage. Vores forskning viste, at måden som koncertoplevelser er stilladseret på, medvirker til at forme selve oplevelserne. Jo mere kendskab, elever får til musikken på forhånd, jo større genkendelighed opleves, og des hurtigere er de med på hengivelse til oplevelsen.

Koncertoplevelser kan altså have iboende værdier, som ellers er meget lidt prioriteret i skolehverdage. Det nærmeste vi kommer på at navngive dén type koncertoplevelser, vi fandt i vores forskning, er: selvforglemmende og involverende fællesskabsoplevelser. De tilbyder eleverne værdier som f.eks. dét at være en del af noget større og andet end det klassiske skoleskemas indhold.

Referencer

Bastian, P. (1987). *Ind i musikken*. Gyldendal.

Blomgren, H. (2025, under udgivelse). Når musikken kommer på besøg: Æstetisk-visuelle metoder i forskning om børns møder med skolekoncerter. I *Studier i læreruddannelse og -profession*, s. 1-28.

Blomgren, H. (2020). "Der sker noget sjovt og spændende, når kunstneren er der!" Børns perspektiver på æstetiske processer. I A. B. Koch (red.). *Hvad synes børnene? Børns perspektiver i hverdagspædagogisk praksis* (s. 189-208). Akademisk Forlag

Blomgren, H., Boysen, M., Thorsen, T. & Philipsen, H. (2025, under udgivelse). Children's encounters with school concerts as vibrant and worlding matters and notions of wellbeing. *International Journal of Education & the Arts*.

Boysen, M., Thorsen, T., Philipsen, H. og Blomgren, H. (2025, under udgivelse). Mødet med det fremmede - Trivselspotentialer i elevers oplevelser af skolekoncerter med professionelle kunstnere i folkeskolen. *Danish Yearbook of Musicology*.

Breivik, J. & Christophersen, C. (2013). *Den Kulturelle Skolesekken*. Kulturrådet.

Buckingham, D. (2009). 'Creative' visual methods in media research: possibilities, problems and proposals. *Media, culture & society*, 31(4), s. 633-652. <https://doi.org/10.1177/0163443709335280>

Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: The Psychology of Discovery and Invention*. Harper Perennial.

Hansen, N. F., Heiden, T. R. og Boysen, M. S. W. (2024). Fritidspædagogik som decentreringskunst: Unges identitetsarbejde mellem oplevelsestunneler og åbne horisonter. I C. Schultz & K. E. Petersen (red), *Fritids- og ungdomspædagogik: En grundbog i fritids- og ungdomspædagogisk arbejde med større børn og unge*, (140-163). Ungdomsringen.

Hansen, J. T. & Nielsen, K. (1999). *Stilladsering – en pædagogisk metafor*. Forlaget Klim.

Jørgensen, D. (2006). *Skønhed, en engel gik forbi*. Århus Universitetsforlag.

Koch, A. B. (2022). Child well-being in early childhood education and care during COVID-19: Child sensitivity in small, fixed groups. *Children & Society*, 36, 1234-1249. <https://doi.org/10.1111/chso.12569>

Kock, J. (2021). Musikkens lyst og værdi – Æstetisk oplevelse af musik som en værdi i sig selv. *Publimus*. <https://www.publimus.dk/artikler/musikkens-lyst-og-vaerdi>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview: Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3. udg.). Hans Reitzels Forlag.

Løver, A., Mostad, M. R., Bårdli, A., Bøe, I., Mediå, K. J. & Tjora, A. (2023). *Opplevelser av Den kulturelle skolesekken (DKS) En kvalitativ analyse av erfaringer fra elever på ungdomstrinnet*. Sosiologisk Poliklinikk Rapport. <https://www.kulturtanken.no/ressurs/opplevelser-av-den-kulturelle-skolesekken-dks-en-kvalitativ-analyse-av-erfaringer-fra-elever-pa-ungdomstrinnet/>

Olsen, J. S. (2025, under udgivelse). Må jeg være med? Optegnelser fra bandbussen på LMS-skolekoncertturné. I D. Damgaard (red.), *Når musikken spiller - ti artikler om den professionelle skolekoncerts betydning for dannelse, fællesskab og trivsel* (Videnskatalog). Levende Musik i Skolen.

Philipsen, H. (2022a). *Den Magiske Musikmaskine: Produktiv læring med musik*. Praksiskatalog, SDU.

Philipsen, H. (2022b). *Den Magiske Musikmaskine: Forskningsrapport*. Center for Grundskoleforskning, SDU-rapport.

Philipsen, H. (2025, under udgivelse). Selvforglemmende og involverende fællesskabsoplevelser -

Når mixede metoder til æstetiske oplevelser møder elever til koncert. I D. Damgaard (red.), *Når musikken spiller - ti artikler om den professionelle skolekoncerts betydning for dannelse, fællesskab og trivsel* (Videnskatalog). Levende Musik i Skolen.

Rose, G. (2022). *Visual methodologies: An introduction to researching with visual materials* (5. udg.). Sage.

Primdahl, N. L. & Simovska, V. (2024). Untangling the threads of school wellbeing: Underlying assumptions and axes of normativity. *British Educational Research Association*, 50, 2799-2812. <https://doi.org/10.1002/berj.4052>

Wood, D., Bruner, J. & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychiatry and Psychology*, 17(2), 89-100. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1976.tb00381.x>

Endnotes

- ¹ Henriette Blomgren, Mikkel Snorre Wilms Boysen, Thomas Thorsen og Heidi Philipsen.
- ² Det skal nævnes, at man, som deltager i evalueringerne, kan knytte uddybende kommentarer til tallene. Disse kommentarer er meningsfulde at medtænke som data, når man undersøger elevoplevelser. Men siger ikke meget om elevoplevelserne. Et skema til eleverne ville ikke nødvendigvis løse den udfordring. Flere metoder må mixes.
- ³ Dette uddyber vi i artiklen ”Mødet med det fremmede - Trivselspotentialer i elevers møde med skolekoncerter og professionelle kunstnere i folkeskolen” (Boysen et al., 2025).
- ⁴ De samlede ni parametre for *flow* er: 1) Klare mål hele vejen. 2) Øjeblikkelig feedback på ens handlinger. 3) God balance mellem udfordring og kompetencer/evner. 4) Handling og opmærksomhed smelter sammen. 5) Ubevidsthed om distraherende elementer. 6) Ingen bekymring om at fejle. 7) Selvbevidstheden forsvinder. 8) Oplevelsen af tid ændres. 9) Aktiviteten bliver autotelisk (processen bliver målet). (Csikszentmihalyi 2013, s. 110).
- ⁵ De seks niveauer er: 1) Recruitment, 2) reduction in the degrees of freedom, 3) direction maintenance, 4) marking critical features, 5) frustration control og 6) demonstration (Wood, Bruner & Ross, 1976, s. 95).
- ⁶ I artiklen ”Mødet med det fremmede – Trivselspotentialer i elevers møde med skolekoncerter og professionelle kunstnere i folkeskolen” (Boysen et al., 2025) går vores team dybere ind i fænomenet trivsel. Elevers møder med andre og med materialitet (f.eks. musik) ses dér som et omdrejningspunkt for trivsel, den kan skubbes i gang af æstetiske oplevelser.